

MEGSZÓLAL JÚDA SIVATAGJA

Aki az 1950—53. év tudományos szakfolyóiratait, nagy világlapok hasábos cikkeit, hetilapok fényképekkel illusztrált hosszú értekezéseit végiglapozza, szinte azt hiszi, hogy álmában a mesék birodalmában jár, melyben a lehetetlen és hihetetlen is valóság... Pedig azok, akik ezeket a beszámolókat írták, nem mesemondók vagy regényírók, hanem a világ legkiválóbb régészei, paleografusai, történészei és a klasszikus kor általánosan elismert kutatói. Ahhoz már hozzászoktunk lassankint, hogy Mezopotámia és Egyiptom száraz sivatagi homokja eltemetett és elfelejtett évezredek kulturájának kincseit őrzi és hozza időnként napvilágra; más világrészek pusztaságai vagy irtatlan őserdei is régmúlt világok sírjának néha meg-megszólaló őrzői; most azonban Juda sivatagja minden kétséget kizáróan a világ érdeklődésének homlokterébe került.

Chirbet Qumran, mely a Holt tengertől 2 km-re nyugatra, Jerikótól 12 km-re délre fekszik Juda sivatagjában, oly leleteket hozott napvilágra, melyek az őszövétségi Isten országának s a választott népnek utolsó két évszázadára vetnek egészen új fényt és ugyanakkor a világ leghatalmasabb, vallás-, erkölcs- és kulturtörténelmileg mindörökre legmélyebb és legátfogóbb mozgalmának, a kereszténységnek keletkezési korát világítják meg egykorú leletek letagadhatatlan tanúságtételével.

A Vigilia 1953. évi februári számában „A barlang kincsei” címmel már beszámoltunk a Chirbet Qumrani leletek megtalálásáról, az ásatások eredményéről, a kétezer esztendő iratok tudományos jelentőségéről. Azóta valóságos „barlangvadászat” indult meg a legmodernebbül felszerelt tudományos expedíciók és a félnomád beduinok részéről; a pálmát ez alkalommal is az ösztönös megérzéssel kutató Ta'amira beduin törzs nyerte el olyan szenzációs fölfedezéssel, mely fontosságában és kihatásaiban messze túlszárnyalja az 1953-ig ismert leleteket. Ezeknek az újabban talált tekercseknek kincsestára olyan roppant gazdag, hogy tudományos értékeléséhez, a következtetések levonásához, az eredmények összefoglalásához sok tudós évtizedekig tartó munkája szükséges. Egyelőre nyolc tudós kutató tollából általános ismertetés jelent meg a Revue Biblique 1956 januári számának 49—67. oldalán s a tudósításokból jóleső érzéssel állapíthatjuk meg azt, hogy amit a Vigilia 1953-as számában irtunk a Chirbet Qumrani ősi tekercsek koráról, tudományos jelentőségéről, az iratokat másoló és őrző zsidó szekta szellemiségéről, azt az újabb fölfedezések most döntő módon megerősítik.

Az újabb leletek

1953-ig három, tekercseket, vagy azok töredékeit őrző barlangot fedeztek föl és kutattak át, ma már tíz barlangról tudunk Chirbet Qumran vidékén, melyeknek mindegyike nagymennyiségű iratot jut-

tatott a szerencsés kutatók kezébe. Az újonnan talált tekercsek is a Krisztus előtti korból származnak s legtöbbször igen sokat szenvedett két évezred leforgása alatt, s igen soknak a legmodernebb kémiai eljárásokon kell először keresztül esnie, míg olvasható, vagy legalábbis infra-vörös sugarakkal fényképezhető lesz. Sajnos úgyszólván egy tekercs sem került kezükbe, mely sértetlen állapotban volna, sok az erősen töredékes; nem egy csak pár szót vagy sort tartalmaz; mások ellenben szentírási és egyéb könyveknek tekintélyes részeit tartalmazzák. Eddig 1650 tekercsről, illetve tekercstöredékről tudunk, melyeket az 1953. óta fölfedezett hét barlangban találtak. E barlangok közül a legnagyobb ősi „könyvtár” a negyedikben találták meg (tudományos jelzése 4^Q). Ebben egymagában eddig 330 azonosított (identifikált) és 80 eddig még közelebről meg nem határozott kéziratot találtak. Ha figyelembe vesszük azt, hogy még 1500 évvel később is hatalmas könyvtárnak és világhírességnek számított egy 400—500 kéziratból álló gyűjtemény (pl. Mátyás király könyvtára), akkor fogalmat alkothatunk arról, mily hallatlanul gazdag és virágzó szellemi életet élt az az őszidő zsidó szekta, melynek központja Chirbet Qumranban volt a Krisztus Urunk előtti két évszázadban és később is, Kr. u. 70-ig, amikor a zsidó-római háború elpusztította. A tekercsek az ószövetségi Szentírás számtalan könyvét tartalmazzák, de azonkívül a szektának számos iratát, u. n. apokrif könyveket, imakönyveket, rituálékat, szentírási kommentárokat, történelmi följegyzéseket stb. Legrégibb kézirat a Kr. e. III. században másolt Sámuel könyve (tudományos jelzése 4^Q Sam^b). Lehetetlenség ily rövid kis cikk keretében akárcsak általános áttekintést is adnunk e tekercsekről és azok sajátosságairól, vallástörténelmi, szövegkritikai, és egyéb tudományos jelentőségéről, mindössze két érdekes és döntő fontosságú leletre kívánunk rámutatni.

Évszázadok óta vitatott kérdések sokasága tornyosul *Tóbiás Könyve fölött*. Az Ószövetségnek ez a szentkönyve az u. n. deuteronikanikus könyvek közé tartozik, melynek sugalmazottsága fölött az ősegyházban nem volt meg a teljes összhang, s csak a Kr. u. IV. század végén ismerték el általánosan isteni eredetűnek. Ennek egyik főoka éppen az volt, hogy Tóbiás könyve ránk csak görög és latin szövegben maradt meg; a Kr. utáni zsidóság nem ismerte el szent könyvnek és a legújabb korban is sok tudós azt állította, hogy a könyv eredeti nyelve nem sémi, hanem görög volt. A könyv egyik modern magyarázója azt írja: „Tóbiás könyve eredeti szövegének ismerete a szentírástudománynak igen sok kérdésére és problémájára adna választ, melynek megoldása most még teljesen kilátástalan.” És ime, a 4^Q-ban három tekercset találtak, melyek Tóbiás könyvének ősi formáját tartalmazzák hosszabb-rövidebb töredékekben, egy héber és két arámnnyelvűt, s mind a három a legjobb görög kódexek szövegével egyezik!

A hitetlen kritikának szinte általános állítása volt az, hogy az ószövetségi szentkönyvekben található *messiási jövendölések* nemcsak hogy nem tekinthetők szorosan vett jövendöléseknek (ebben az eset-

ben ugyanis el kellene fogadnia a csoda létezését s vele kapcsolatosan hinnie kellene az Istenben is), hanem szerintük egyenesen az ujszövetségi szentírók későbbi belemagyarázásai az Ószövetségbe. Ezzel a belemagyarázással azt akarták bizonyítani, hogy mindaz, ami az Úr Jézus életében történt, már jóval előzőleg meg volt jövendölve a próféták könyveiben, s így Jézus Krisztus az Isten által az üdvtörténelemben évszázadokon keresztül előkészített s az idők teljességében e világra küldött Messiás, Üdvözítő. Ezeket a „messiási“ jövendöléseket a zsidóság szerintük sosem értelmezte egy eljövendő nagy Szabadítóra, Megváltóra, csak a keresztények próbálták volna ilyen értelmezést beleolvasni a velük szemben hitetlenül és ellenségesen álló zsidósággal folytatott polémiába. Ez a hitetlen „dogma“ is megdőlt a 4° leletei alapján. Mert a negyedik barlangban többek között találtak egy Izaiás-kommentárt, melyben Izaiás könyvének 10, 22-11, 4 része kimondottan a Dávid házából származó Messiásra van magyarázva. Egy másik tekercsen Mózes első könyvének magyarázatát olvashatjuk, s abban az 1. Móz. 49, 10: „El nem vétetik a fejedelmi pálca Judától, sem a vezér az ő ágyékától, míg el nem jő az Elküldendő...“ a Juda törzséből, Dávid családjából származó Megváltóra van értelmezve. Egy másik tekercs a 2. Móz., 2. Sám., Izaiás, Ámosz, Dániel és Zsolt könyvéből tartalmazza azokat a szentírási helyeket, melyek a világ eljövendő Megváltójára vonatkoznak. Ismét egy másik, valószínűleg a Kr. e. második században írt kézirat a Messiásra vonatkozó szentírási helyeket tartalmazza, mégpedig részletes magyarázatokkal ellátva. Joggal választhatjuk tehát ez ismertetés címéül: „Mégcsófol Judá sivatagja“, mert a sivatag tényleg megszólalt, hogy megcáfolhatatlanul bizonyítsa a keresztény hit számos igazságát és tanítását. Már az eddig ismert leletek is egy sereg hitetlen racionalista, megfellebbezhetetlennek hirdetett tételt adtak át végérvényesen a multnak, s a legújabb kéziratok publikálása ezeknek a megcáfolt és tarthatatlanná vált állításoknak a számát hatalmas mértékben növelni fogja. Ez a kiadás azonban évtizedek munkáját követeli meg, egyelőre csak a Chirbet Qumrani első barlangban (1°) talált töredékeket adták ki Oxfordban: „*Discoveries in the Judeean Desert I. Qumran Cave I.*“ Oxford, Clarendon Press, 1955. Ez a kötet tartalmazza az összes régészeti lelet leírását és értékelését, fényképreprodukcióját, a tekercstöredékek fotokópiáját, átírását és francia nyelvű fordítását, a barlangban talált textil és bőryanagok atomvizsgálatának eredményét stb. Érdekességül jegyezzük meg, hogy a modern atomfizika módot adott arra, hogy ősi fa, bőr és textilanyagok korát hozzávetőleges pontossággal megállapíthassuk. A Chirbet Qumrani anyagokból is küldtek mintákat a chicagói egyetem „Institute for Nuclear Studies“-e számára, ahol dr. Libby elvégezte a „Carbon 14 test“-nek nevezett kísérleteket, s ezek alapján az a textilanyag, melybe a tekercsek be voltak göngyölve, Kr. e 167—Kr. u. 237. között készült. A modern atomfizika megerősíti tehát a leletek ősiségét.

Chirbet Qumran és az Ujszövetség

1953-ban írt cikkünkben azokkal a tekerccsekkel foglalkoztunk, melyek az ószövetségi Szentírás különböző könyveit tartalmazzák, s azoknak tudományos jelentőségét igyekeztünk megvilágítani. Most azonban a régi és új leletekkel kapcsolatban nem a szentírási kéziratok érdekének bennünket, hanem azok, melyekből megismerhetjük ennek a Krisztus Urunk korában is élt és működött szektának szellemiségét, valláserkölcsei tanításait, életformáját stb. Ezek a nem kánoni könyvek nagy számban kerültek elő a Chirbet Qumrani 10 barlangból, többségüket egyelőre csak „címszerűen” ismerjük. De az eddig ismertek alapján is kétséget kizáróan megállapíthatjuk, hogy a Chirbet Qumran-i emberek az u. n. esszénusok szektájához tartoztak, vagy annak egyik fejlődési ágát és részét alkották. Amíg az esszénusokról csak az alexandriai zsidó filozófusnak, Philónak, a zsidó történetíró Josephus Flaviusnak és a pogány Pliniusnak irataiból tudtunk valami keveset, addig ezt a szektát egy a világtól teljesen elzárt, szigorú szerzetesi közösségben élő társaságnak hittük és éppen ezért könnyen megmagyarázhattuk, miért nem szerepel még nevük sem az Ujszövetség szentírataiban. Azt gondoltuk, hogy mivel a Krisztus Urunk kori zsidóság szellemi és valláserkölcsei életében szerepet nem játszottak, a nagy nyilvánosságtól elkülönültek, nem is történhetik róluk említés. Ma már tudjuk, hogy ez a vélekedés nem állja meg a helyét. Egy olyan társaság, mely abban a korban egyedülállóan hatalmas könyvtárral rendelkezett, mely a Zoltároskönyv gyöngyszemeivel vetekedő himnuszokat és imákat alkotott, mely számtalan vallási és erkölcsi könyvet termelt ki, nem maradhatott ismeretlen és hermetikusan elzárt a nagyvilág előtt. Tudjuk pl. hogy az u. n. apokrif könyvek óriási elterjedésnek örvendettek a zsidóságban, de még a korai kereszténységben is, csak éppen azt nem tudtuk eddig, hogy ennek az apokrif irodalomnak egyik fő termő melegágya éppen az esszénusok szektája volt. Az újabb leletek alapján megállapíthatjuk, hogy számos apokrif könyv, pl. a Jubileumok könyve, Hénoch könyve, a Tizenkét pátriarka végrendelete stb., melyek pedig éppen a legtekintélyesebb ószövetségi apokrifok közé tartoznak, s amelyeket később sok nyelvre (pl. még ethlops és arab nyelvre is) lefordítottak, ebben a szektában íródtak, ennek a szektának tanítását és felfogását tükrözik vissza. Akkor pedig már nem beszélhetünk szellemi ezocentrizmusról, elkülönülésről, hanem olyan áramlatról, melynek nagy befolyása volt a Krisztus korabeli zsidóság felfogására és állásfoglalására. Tudjuk azt is, hogy ez a szekta rendelkezett ugyan szerzetesi életet élő központtal is, amilyen volt pl. a Kr. u. I. sz. 70-es évéig Chirbet Qumran, de azonkívül is éltek hívei, tanításának vallói szerte Palesztina városaiban és falvaiban; sőt szórványai éltek a Szentföld határain kívül is: Sziria Damaszkuszában, Kis-Ázsiában, Alexandriában. Ma már nem kétséges, hogy az alexandriai hatalmas zsidó szórvány (a félmilliót számoló hatalmas ókori város lakosságának fele zsidó volt!) ismerte és használta a Chirbet Qumran-i szekta iratait.

Es ha ez így van, akkor az Újszövetségben meg kell lennie e szellemiség nyomának. Hiszen az Újszövetség jogutódja és logikus folytatása az Ószövetségnek, ahogy Szent Pál félreérthetetlenül tanítja: „A törvény nekünk nevelőnk volt Krisztusra“ (Gal. 3, 24). A formatörténeti módszer évtizedek óta keresi azt a „Sitz im Leben“-t, azt a talajt, melyből az Ó- és Újszövetség könyvei kinőttek, hogy megállapíthassa az egyes könyvek kialakulásának különböző fázisait. Az újszövetségi szentszerzők számára a „Sitz im Leben“ az Úr Jézus Krisztus új és teljes kinyilatkoztatásán kívül elsősorban az Ószövetség volt, s azon belül nemcsak a kánoni szentkönyvek, hanem az egész korabeli zsidóság, melyhez az Újszövetség szerzői — Szent Lukács kivételével — tartoztak, melyben felnőttek, nevelődtek. A Chirbet Qumran-i szektának nem kánoni irodalmáról rögtön az első vizsgálatok után kiderült, hogy rendkívüli jelentőségű az újszövetségi szentírástudomány s a kereszténység eredete és története szempontjából. Mint ilyenkor már történni szokott, a hitetlen vallástörténészek, tudományos mezben jelentkező kontárok rögtön megtalálni vélték azt a csodakulcsot, mely végre felnyitja az Újszövetségnek, a kereszténységnek „természetes“ kapuját, azt a világot, mely megmagyarázná a krisztusi hitet, csodák, isteni beavatkozás és kinyilatkoztatás nélkül. Történt pedig ez akkor, amikor a megtalált szövegeknek csak kicsiny töredéke volt ismeretes, azok olvasása is sok helyen kétséges, fordítása számtalan esetben bizonytalan volt. Még olyan világhírű tudósok is, mint a párizsi Dupont-Sommer sem tudtak ennek a kísértésnek ellenállni, s szenzációs címek alatt közölték elképzelésüket a „Krisztus előtti kereszténységről“ . . . Dupont-Sommer helytelen olvasás és téves fordítás alapján végzett összehasonlításokat az Újszövetség és az esszénus szekta újonnan fölfedezett iratai között, melyeknek végén megállapíthatni vélte, hogy „az esszénus egyház és a keresztény egyház mindenben ugyanaz, s hogy a hasonlóságok és egyezőségek a kető között szinte hallucinációba ringató összességet képeznek“ (*Aperçus préliminaires sur les Manuscrits de la Mer Morte, Paris, 1950*). Erre a megállapításra írta ironikusan a világszerte tekintélynek számító régész, De Vaux: „A hallucinációk veszedelmesek egy történésznél. Kívánjuk, hogy Dupont-Sommer kigyógyuljon belőlük és . . . tisztán lásson!“ A kigyógyulás és kiábrándulás elég hamar bekövetkezett Dupont-Sommernél s a tudós címre igényt tartó társainál, és Dupont-Sommer a „*Nouveaux aperçus . . .*“-ban (Párizs, 1953) állításainak jó részét vissza is vonta. Ez persze nem gátolja majd azoknak a „tudománynépszerűsítőknél“ a hadát, akik a Chirbet Qumran-i tekercsek-ből egy szót sem tudnának elolvasni, mégkevésbé fordítani, hogy továbbra is hirdessék: megoldottuk végre a kereszténység eredetének kérdését, mégpedig teljesen „természetes“ úton . . .

J. Hempel professzor, aki egyáltalában nem tartozik a konzervatív kutatók közé, sőt számos művében nagy engedményeket tett a hitetlen racionalista kritika javára, már 1951-ben megvizsgálta az esszénusok és a kereszténység tanításai közötti hasonlóságokat és egyezőségeket, s a végén kénytelen levonni a következtetést: „Minden

újlag is kihangsúlyozott hasonlóság ellenére ennél az állítólagos Krisztus előtti kereszténységénél (t. i. az esszénusoknál) hiányzik a Szentháromság tanával az egész Krisztológia: azaz a speciálisan keresztény" (vagyis az, ami a kereszténységet kereszténységgé teszi! — „*Christentum vor Christus?*“ 484. old.)

Összekötő hid Chirbet Qumran és az Ujszövetség között

Mondottuk már, hogy az újabb leletek kiadása, azok feldolgozása még évtizedek fáradságos munkájába kerül és addig nem lehet végleges és teljes képet alkotni magunknak az esszénusok tanításáról, s így a részletes összehasonlítást sem lehet addig elvégezni. Juda sivatagjának tekercei és az Ujszövetség szentiratai között. De az eddig ismert tények elegendő alapot nyújtanak arra, hogy bizonyos nagyfontosságú tudományos eredményekre jussunk. Ezek közül most csak egyet tárgyalhatunk: a két mozgalom közti összekötő híd kérdését.

Az ujszövetségi Szentírásban igen gyakran szerepelnek az írástudók, a farizeusok, a szadduceusok, a főtanács, a nép vénei, a főpapok, sőt egyszer még a herodiánusok is (Mt. 22, 16), tehát az akkori zsidóság vezető rétegének és szellemi irányítóinak minden árnyalata; hogyan lehet tehát egyáltalában szellemi rokonságot keresni Chirbet Qumran és az Ujszövetség között, amikor abban az esszénusok mégcsak meg sincsenek nevezve? A kérdés látszólag jogos, pedig tény mégis az, hogy ez a szellemi rokonság és sokféle egyezőség kétségkívül megvan! S ha megvan, akkor kell lennie valami összekötő kapocsnak is a kettő között. *A híd első és legfontosabb pillére Keresztelő Szent János s az ő tanítványai, akik közül az Úr Jézus első apostolait kiválasztotta.*

Már a múlt században próbálkoztak egyesek rokonságot fölfedezni az esszénusok és Keresztelő Szent János között, de az eddig ismert gyér adatok alapján általános volt a tudósoknak az a megállapítása, melyet Innitzer így fejez ki: „Az esszénusok és Ker. Szent János dogmatikailag és üdvtörténelmileg egymással ellentmondóan szembenállnak és alapjában kizárnak minden kapcsolatot.“ Ez a megállapítás az új leletek fényében tévesnek bizonyult. Ker. Szent János nyilvános működéséről csak igen kevés részletet jegyeznek föl az evangélisták, de ezek is elegendők annak megállapítására, hogy az Úr Jézus előfutára pontosan ismerte az esszénus Chirbet Qumran-szekta tanítását, prédikációjában fölhasználta azt. Gondolatvilága annyira át van itatva az esszénusok felfogásával, hogy egyszerű távoli halomással vagy hideg elméleti tanulmányozással nem lehet megmagyarázni a köztük lévő egyezőségeket és hasonlóságokat. Ker. Szent Jánosnak a Chirbet Qumran-i emberekkel szoros kapcsolatban kellett állnia, s ennek a kapcsolatnak legvalószínűbb alapja az, hogy *Ker. Szent János kora gyermekségétől ebben a szektában nevelkedett és ott élt egészen nyilvános föllépésének idejéig.*

Chirbet Qumranban a szerzetesi életet élő esszénusok, de a szek-

ta híveihez tartozó és közös életet nem élő jámbor zsidók is bizonyos fokig szigorú papi vezetés alatt állottak, mégpedig az egyedül legitim, Áron elsőszülöttjétől származó Szádok főpap családja tagjainak irányítása alatt. És Szent Lukács nem véletlenül emeli ki azt, hogy Ker. Szent János szülei, Zakariás pap és Erzsébet is Áron familiájából, sőt közelebről Szádoktól származnak. (Lk. 1, 5 — v. ö. I. Krón. 24, 1-4. 7-10!). Zakariás örökszép hálaéneke, a Benedictus, számos egyezőséget és hasonlóságot mutat föl a Chirbet Qumran-i iratokkal. Nem lehet véletlen az sem, hogy Szent Lukács pontosan azt írja Zakariásról és Erzsébetről, amit a szekta iratai számtalanszor megkövetelnek a tagoktól: „Mindketten igazak voltak Isten előtt és feddhetetlenül éltek az Úr parancsai és törvényei szerint“ (Lk. 1, 6). S ezzel kapcsolatban szinte önkéntelenül felvetődik a kérdés, hogy ha Zakariás pap volt, ha az előfutár szülei szentek voltak, miért küldik nevelődni gyermeküket a pusztába egészen nyilvános fellépésének idejéig? Az a puszta, melyben az evangélisták tanúsága szerint Ker. Szent János élt és fölnevelkedett, Mk. 3, 1-nek leírása szerint Juda pusztája, sivatagja volt, tehát az a vidék, ahol Chirbet Qumran van. Viszont a puszta sivatag ma sem gyermeknevelési intézet, abban a korban még kevésbé volt az, főleg nem akkor, amikor a családi körben az ifjú megkaphatja mindazt a valláserkölcsi és szellemi tartalmat, mely lelke kiműveléséhez szükséges volt. De ebben a pusztaságban élt és virágzott az esszénusok szellemi központja, Chirbet Qumran közössége, melynek számára a puszta nemcsak földrajzi fogalom volt, hanem a bűnös világból való menekülés helye. Itt a szekta tagjai magukat Istennek szentelték, bűnbánó, imádságos életet éltek, szigorúan megtartották az ószövetségi törvényeket és készültek arra az új szövetségre, melyet majd az idők teljességében az Isten köt az emberekkel... És így már érthető, hogy Ker. Szent Jánost miért adták, küldték a sivatagba: nem vadállatok és rablók mindennapos támadásának és az ottani élet ezer veszélyének, nélkülözésének tették őt ki; hanem elküldötték abba a Chirbet Qumran-i közösségbe, mely legtisztábban és legmélyebben őrizte meg az Ószövetség vallási ideáljait. Abba a szektába, melyről már Josephus Flavius megjegyzi, hogy a Holt tengertől nyugatra fekvő központjukba fölvettek nevelésre gyermekeket (Zsidó háb. II. 8. § 121.) s ezzel részben gondoskodtak is a szerzet utánpótlásáról. Ez a szekta — iratainak tanúsága szerint — legközelebb állott szellemiségében a kereszténységhez, lelke legjobban meg volt nyitva azoknak az új eszméknek és parancsoknak, melyeket az Úr Jézus hozott meg a világnak. Éppen ezért volt alkalmas arra, hogy első kiképzését ott kapja az a Ker. Szent János, akit a világ Megváltója előfutárának szemlélt ki az isteni Gondviselés.

„Tibérius császár uralkodásának tizenötödik évében... felhangzott az Úr szava Jánoshoz, Zakariás fiához a pusztában...“ (Lk. 3, 1. 2). Amikor az Isten elérkezettnek látta az időt arra, hogy Ker. Szent Jánost külön kinyilatkoztatásokkal és meghívással szent Fia előfutári szerepére előkészítse és kiválassza, akkor a „pusztában“, Juda sivatagjában szól hozzá. Ebben a pillanatban Ker. Szent János már nem esz-

szénus többé, elhagyja azt a közösséget, melyben férfiúvá, Isten szolgájává nevelődött, s új megvilágításokkal gazdagon kezdi hirdetni az Újszövetségnek, a Messiásnak eljövételét. Prédikációját ott kezdi meg, ahol addig élt: a pusztában! „És kivonult hozzá egész Judea, Jeruzsálem minden lakója és bűneiket megvallva megkeresztelkedtek nála a Jordán folyóban.” (Mk. 1, 5.) Joggal teszi föl a kérdést a tudós Metzinger — kérdést, mely önmagában hordozza a választ — „távol maradhattak erről a prédikációról közömbösen éppen a qumraniak?!” (*Die Handschriftenfunde am Totem Meer und das Neue Test.* 1955. 471. old.)

Ker. Szent János működésének mottóját az evangélisták egyhangúan ebben adják meg: „A pusztában kiáltónak ez a szava: Készítsetek elő az Úr útját, egyengessétek az ő ösvényeit” (Mk. 1, 3; v. ö. Mt. 3, 3; Lk. 3, 4). És ugyanez az izaiási szöveg (40, 3) programja s mottója a qumrani szektának. Az esszénusok magukat alávetik az Izaiás szavaiból kicsendülő isteni parancsnak, ahogy írják tekerceikben: kivonultak a pusztába, hogy az irgalmas és könyörülő Isten útját, a megváltás útját előkészítsék. Ennek az előkészületnek egyik főaktusa volt a bűnöknek megvallása, s a bűnbánat „kereszttségének” fölvétele, amelyek előfeltételei voltak a szektába való belépésnek. S amikor Ker. Szent János elkezdi nyilvános működését, a hozzátóduló tömegetől bűnvallomást követel, „hirdeti a bűnbánat keresztységét” (Mt. 3, 2-3. 5-6. 9; Mk. 1, 4-5; Lk. 3, 3. 8). A külsőségekben kimerülő farizeusi jámborsággal szemben követeli a lélek megtérését és Istenhez való fordulását; éppennygy, mint ahogy majdnem szóról-szóra egyezően ezt kívánják meg a szekta iratai is a tagoktól. Ezek a tagok benneéltek egy nagy várakozásban, az Isten eljövendő országának szent reményiségében, habár ennek az országnak jellege, mibenléte egészen homályos volt s nagyrészt ismeretlen a Chirbet Qumran-iak előtt. Ker. Szent János viszont az Istentől megvilágosítottan határozott hangon kiáltja oda a zsidóság fülébe: az Isten országa már közel van, s utána rögtön föllép az, aki majd Szentlélekkel és tűzzel, keresztel, az Úr Jézus Krisztus (Mt. 3, 11). Amit tehát a szekta várt, amiért élt, amiért a pusztába menekült, hogy a bűntől és Sától megszabadultan egyedül Istennek élhessen: az ime most van beteljesedőben . . .

Nem kétséges, hogy Ker. Szent János tanítványainak jórésze, vagy legalábbis első csoportja azokból a szekta-tagokból tevődött ki, akik esztendőkön keresztül együtt voltak vele Chirbet Qumranban, s akik egész lelkiségükkel a legközelebb állottak az Újszövetséghez, János üzenetének befogadásához. Ha nyilvános működésének megkezdéséig Ker. Szent Jánosnak nem is lett volna semmi közelebbi kapcsolata a szektával, előfutári szerepében föltétlenül szoros viszonyba kellett kerülnie vele, mert azon a vidéken prédikált. A Jordán torkolatánál, a keresztységhez szükséges kútaknál számtalanszor találkoznia kellett a szekta tagjaival; azokkal az esszénusokkal, akik nemcsak hogy nem voltak „vipérák fajzati” (Mt. 3, 7; Lk. 3, 7), hanem készségesen fogadták be az örömhírnek ígéit.

Ker. Szent János tanítványaiból lettek rövid idő mulva az Úr

Jézus első apostolai: Péter, András, János stb. (Jn. 1, 35-47). Ezek közül is Szent János apostol és evangélista az, aki evangéliumában, leveleiben és a Jelenések könyvében oly nagyszámú hasonlóságot és egyezőséget mutat föl a qumrani irodalommal, hogy tényként kell elfogadnunk Szent János apostol legszorosabb kapcsolatát az esszénusok szektájával. Hogy pontosan mi volt ez a kapcsolat, azt ma még nem tudjuk megmondani, de valószínű az, hogy ifjú korában ő is tagja volt annak a közösségnek, melynek központja Chirbet Qumran volt. Szent János iratait ma már nem lehet magyarázni az esszénusok irodalma nélkül! Itt nem térhetünk ki a részletekre, csak annyit jegyzünk meg, hogy azok az elemek, melyeket a racionalista hitetlen kritika mint későbbi gnosztikus tanokat kizárt Szent János evangéliumából és első leveléből, s amelyek miatt elvitatta tőle a szerzőséget és az I. sz. végére, II. sz. elejére datálta, kivétel nélkül mind megtalálhatók a szekta Kr. előtt keletkezett irataiban! Ezzel pedig megdől a racionalisták több mint egy évszázada dogmaként hirdetett általános tanítása, mely szerint Szent János evangéliuma nem tekinthető megízható történelmi kútfőnek...

A mondottak után még erőteljesebben vetődik fel a kérdés, *miért nincsenek megnevezve az esszénusok az Újszövetségben?* A feleletet azzal adhatjuk meg, hogy az Újszövetség szerzői *csak látszólag hallgatnak róluk*. Ha Ker. Szent János a szektával a legszorosabb kapcsolatban állott, ha az ő tanítványai elsősorban a qumrani közösség tagjaiból kerültek, ha az Úr Jézus első apostolainak egyrésze — Szent János vezetésével — előzőleg az esszénusok mozgalmához tartozott, vagy legalábbis azzal volt lelki rokonságban, akkor Ker. Szent Jánosnak s az ő tanítványainak említésével az Újszövetség lapjai közvetve róluk beszélnek. De beszélnek minden valószínűség szerint közvetlenül is, amikor többször megemlítenek egy sajátos közösséget, a „*János-tanítványokat*“. Ez a csoport eljutott az Úr Jézus előfutáráig, meghallgatta és követte őt, de nem jutott el magáig Krisztusig, sőt bizonyos fokig szembenállott az Úr tanítványainak csoportjával. Ker. Szent Jánost elismerték Istenről küldött prófétának, de a természetfölötti Istenfiút, a bűnöket szenvedésével és vérével eltörlő Megváltót nem tudták beilleszteni lelkivilágukba. És ezért János minden tanúságtétele ellenére sem hittek az Úr Jézusban, vagy legalábbis ingatag és gyöngye volt a hitük... Ezek a János-tanítványok nem mások, mint a Chirbet Qumran-i embereknek az a része, mely éppen szektája ősi tanításához való ragaszkodás miatt (melyből a Krisztológia teljesen hiányzik!) minden jószándék ellenére sem tudott hinni.

A „*János tanítványok*“ tehát az esszénusok, illetve azoknak jelentős csoportja. Ezek mennek az Úr Jézushoz, hogy számon kérjék tőle: „Hogy lehet az, hogy mi és a farizeusok gyakran böjtölünk, a te tanítványaid pedig nem böjtölnek?!“ (Mt. 9, 14; v. ö. Mk. 2, 18 kk.; Lk. 5, 33-35). Ezek közül küld el Ker. Szent János kettőt még a börtönből is az Úrhoz, hogy saját szemükkel győződjenek meg az ő megváltói méltóságáról: erre a tanúságtételre nem Jánosnak, hanem a hittől még mindig távolálló tanítványoknak volt szükségük (Mt. 11,

2 kk). Ez a jánosi közösség nem szűnt meg Ker. Szent János lefejeztetése után sem, s bár egy része kétségkívül eljutott a hit kegyelméig, a másik része azonban még jobban megcsontosodott s az Úr Jézus helyett az ő előfutárát tartotta a Messiásnak. Ilyen János-tanítvány volt először Apollo is, az alexandriai származású zsidó, akit aztán Aquila és Priszilla térítették meg a keresztény hitre (Ap. Csel. 18, 24-28). Mikor Szent Pál megkezdi prédikációját Efezusban, ott rögtön néhány tanítványra talált, akik ellenben csak János keresztiségével voltak megkeresztelve, csak az ő tanítását ismerték (Ap csel. 19, 1-7). Ezek közül Szent Pál oktatására megtért mintegy 12 férfi, de Efezusban is, másutt is maradtak továbbra is olyanok, akik csak „János-tanítványok“, azaz végeredményben esszénusok maradtak. Ez a mozgalom, bármennyire is közel állott lelkileg az Úr Jézus tanításához, mégsem fogadta be a világ Világosságát még később sem, a IV. evangélium írásának idején sem. Ezért Szent János evangélistának egyik polemikus célja éppen az, hogy ezeket az embereket saját mesterük tanításával és tanúságtételeivel győzze meg Krisztus igazságáról. Már a Prológusban erőteljesen hangsúlyozza, hogy Jánost az Isten küldötte ugyan, de nem ő volt a világosság, hanem csak tanúságot kellett tennie és tenni is az igazi Világosságról, az Isten Igéjéről (1, 6-8). Ezért beszéli el az 1, 19-34-ben Ker. Szent János két tanúságtételét az Úr Jézus messiási küldetésé és isteni méltóságá mellett. Majd azt, hogy tanítványai miként próbálták meg mesterüket is szembeállítani Krisztus Urunkkal, amikor is a leggyönyörűbb vallomását halljuk: „Ti magatok vagytok a tanúim, hogy megmondottam: Én nem vagyok a Messiás, hanem csak előfutárja . . . Neki növekednie kell, nekem kisebbednem!” (3, 28. 30). Azt is elmondja Szent János evangélista, hogy a farizeusok megpróbálták kihasználni azt az ellentétet, mely az Úr Jézus hívei és a „János-tanítványok“ között fennállott, s emiatt hagyta el az isteni Mester Judeát — ahol előfutárja működött — s ment újból Galileába (4, 1-3. v. ö. 5, 33-35).

Megvan tehát a híd, mely átvezet Chirbet Qumranból az Ujszövetségbe, de ez közel sem jelenti azt, hogy a szekta irataiból meg lehetne magyarázni a keresztény hitet. Azt mondtuk, hogy éppen a leglényegesebb krisztusi igazságoknak nyoma sem található meg a qumrani irodalomban, de azt is ki kell emelnünk, hogy minden hasonlóság és számos egyezőség ellenére az erkölcsi parancsokban is vannak lényeges különbségek. Itt most befejezésül csak egy, szinte klasszikusnak mondható példát hozunk föl. A Hegyi beszédben mondja az Úr Jézus: „Hallottátok, hogy mondatott: Szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet. Én pedig mondom nektek: Szeressétek ellenségeiteket; jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék, és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóitekért, hogy fiaii legyetek Atyátoknak . . .“ (Mt. 5, 43-45). A magyarázók keresztje volt századok óta ez a szentírási hely, mert az Ószövetségben bár sehol sem található meg a szeretet általános, mindenkire kiterjedő krisztusi parancsa, sehol sincs előírva, hogy az ellenséget, a nem-felebarátot gyűlölni kellene . . . Ilyen parancsot még a későbbi Talmudban sem lehet olvasni. És ime:

a szekta irataiban lépten-nyomon találkozunk azzal a pozitív előírással, mely a tagok között a legszigorúbban előírja a testvéri szeretetet, de ugyanakkor megköveteli azt, hogy a külső bűnös világot, a „sötétség fiait“ gyűlölni kell! Ezzel a régi parancssal állítja szembe az Úr Jézus a maga új parancsát, mely erkölcsi síkon az ő evangéliumának alapja.

A *Chirbet Qumran-i irodalom tehát nem keresztény irodalom*, szerves része még az Ószövetségnek, de annak utolsó fejezete; a küszöb és lépcső, mely fölvezet az Újszövetség kapujához. Ennek az irodalomnak tanulmányozása óriási jelentőségű a szentírásmagyarázat, a történelem, nevezetesen a vallástörténelem szempontjából. Itt csak egy pár gondolatot adtunk abból a gazdag anyagból, mely az eddig közzétett tekercsek alapján kitarul a kutatók előtt. „Meggzólal Juda sivatagja”, ezzel kezdtük ismertetésünket, mert ez a letagadhatatlan tény: Juda sivatagjának tekercsei világgraszolóan tanúskodnak az újszövetségi szentkönyvek történelmi hitelessége és megbízhatósága mellett.

VERS

*Az Isten, akit nem lehet
Meggogni, tiszta láng,
Az ember pedig féreg, és
Miként az, oly falánk.*

*Vagy mint a föld, olyan süket,
A föld, amiből a
Teremtés napján vétetett,
Hogy nőjön, mint a fa,*

*Hogy szívszakadva küzdjön és
Hogy essen össze, mint
Ahogy a fáradt vad szokott
És legyen föld megint.*

Toldalagi Pál

MÉLYEN ALUDTAM

*Mélyen aludtam — Fölnyitom
A szememet és újra átjár
Az emlékezés melege
És feleszmélek, mintha Lázár
Lennék, kit Krisztus szavai
A halálból életre hívtak.
Érzem, hogy élek, és akit
Szeret, velem örülhet, sírhat.*

*Hallom a nyitott ablakon
Keresztül a világ zenéjét,
Kiáltásokat, füttyöket,
Amikre bomlik az egész szét.
Látom a napfény ragyogó
Oszlopait inogva jární
A levegőben. Tele van
Az orrom a föld és a nyári*

*Virágok és a sok növény
Vad illatával. Egyre jobban
Érzem magamat. Nyomorult
Szívemben is most nyugalom van.
Fejemben zúgva rajzanak
A gondolatok, mint a méhek.
S már mondanám is: „Mesterem,
Életem egész a Tiéd lett.*

*Vakon követlek. Lábaid
Nyomát keresem én a porban.
Az leszek, amit Te akarsz
És elfelejtem, aki voltam.“
De mint a mágnes a vasat,
A puha, tollas ágy az álmos
Embert: anyám szeretete
Szelíden visszahúz magához.*

Toldalagi Pál